



מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן
SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא קמא צא

עניין: כי האדם עץ השדה

רדב"ז על הרמב"ם סנהדרין פי"ח, ו

גזירת הכתוב הוא וכו'. תניא מי שנא לז"ד ואמר הלקוני אין מלקין אותו והכי אמרינן ככל דוכתא אין אדם משים עצמו רשע והטעם שכתב רבינו לא שייך גבי מלקות ולפיכך כתב וכללו של דבר גזירת המלך היא ואין לנו יודעים הטעם ואפשר לתם קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקצ"ה שנאמר הנפשות לי הנה (יחזקאל י"ח) הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו ומלקות פלגו דמיסתה הוא אצל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו כן אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה לפי שאין נפשו קניינו. ועם כל זה אני מודה שהיא גזירת מלכו של עולם ואין להרהר:

פרקי דר"א פל"ד

שְׁנַאֲמַר [שם צ, יד] שְׁבַעֲנוּ בַבְּקָר חֶסְדָּךְ: (יח) שְׁשֵׁה קוֹלָן הוֹלֵךְ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ וְאֵין קוֹלָן נִשְׁמָע, וְאֵלוֹ הֵן: (יט) בְּשַׁעֲה שְׁכוּרְתִין אֶת עֵץ הָאֵילָן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פְרִי, הַקּוֹל יוֹצֵא מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ וְאֵין הַקּוֹל נִשְׁמָע. (כ) וּבְשַׁעֲה שֶׁהִנְחֵשׁ סוּפוֹ וְאֵין הַקּוֹל נִשְׁמָע. (כד) וּבְשַׁעֲה שֶׁהִנְשַׁמָּה יוֹצֵאת מִן הַגּוֹף, הַקּוֹל יוֹצֵא מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ וְאֵין הַקּוֹל נִשְׁמָע. (כה) וְאֵין הִנְשַׁמָּה יוֹצֵאת

רקאנטי פרשת שופטים

תהא מדת הדין קשה כענין פן תרבה עליך חית השדה. וטעם לא תשחית את עצמה כבר ידעת מאמר רבותינו ז"ל אין לך כל עשב ועשב למטה וכו' והנה בהשחיתו למטה פוגם למעלה אמנם אם אינו טוען פירות כבר פסק כחו והבן מאמר רבותינו ז"ל לא שכיב שכבת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמניה וזהו כי האדם עץ השדה כפשוטו ואמרו רז"ל בפרקי רבי אליעזר ובשעה שכורתין עץ אילן שעושה פרי הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע וכן בשעה שהנפש יוצאה מן הגוף:

רמב"ן דברים כ, יט

(יט) כי האדם עץ השדה. יפה פירש רבי אברהם כי שיעור הכתוב: כי ממנו תאכל כי האדם עץ השדה²⁹⁴, ואותו לא תכרות לבא מפניך במצור. וטעם "כי האדם עץ השדה", כמו "כי נפש הוא חובל" (להלן כד ו)²⁹⁵.

אבל על דעת רבותינו (ב"ק צא: 296) מותר לכרות עץ מאכל לבנות מצור, ולא אמרה תורה "רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא וגו'" אלא להקדים, ולומר שאילן סרק קודם לאילן מאכל. אם כן

זוהר בלק דף רב ע"א

בהאי מעיין ועל מעינא דא קרינא קרא דא. תו *פתח ואמר (ה) (דברים כ) כי תלך אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפסה וגו' כמה טבין אינון ארתיין ושביילין דאורייתא דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין לבני נשא כמה מרגלאן דקא מנהרין לכל סטר ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה בויטין מנהרין לכל סטר. האי קרא איהו כפוס פשטיה. ואית ביה כפוס מדרשיה. ואית ביה חכמתא עלאה לאזדהרא למאן דאטריך. זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא דתיר. מאן דאשתדל בה מה כתיב ביה (תהלים א) כי אם בתורת יי חפלו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כען. אמאי דא סמיך לדא. אלא מאן דאשתדל באורייתא יומם ולילה לא ליהוי כאלא יבישא אלא כעז שתול על פלגי מים. (ג) מה אילן אית ביה שרשין

כען ודאי וחי לאו לאו איהו חכם בחכמתא. ת"ח כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה דאפי' בזמנא דרינא תליא בעלמא ואתייביב רשו למחבלא לחבלא קב"ה פקיד ליה עלווייכו על אינון דקא משתדלי באורייתא והכי א"ל קב"ה. כי תלך אל עיר בנין חוביהון סגיאין

ען השדה דא חקרי אדם דאשתמודע עילא ותתא. ען השדה חילגא רברבא ותקיף דהוא שדה אשר ברכו יי' (דא) כמך עליה אילן דאשתמודע להוא שדה תדיר. לבא מפניך במצור מלה דא אהדר לרישא דקרא דכתיב לא תשחית את ענף ההוא דיהיב לון עיטא ואסתקן למתא לבא מפניך במצור איהו יהיב לון עיטא לאתקנא ולאחרא דתבויבתא ואסתקן ליה מאני זיינין (ה) בוקינס ושופרין.

מהר"ל נצח ישראל פי"ז

וארוא כי דבר זה היה ראוי להם, כי באמת האדם נקרא עץ השדה דכתיב (דברים כ') כי האדם עץ השדה, רק שהוא אילן הפוך כי העץ שורשו למטה תקוע בארץ, ואלו האדם שורשו למעלה כי הנשמה הוא שורש שלו והוא מן השמים. והידיים הם ענפי האילן, הרגלים הם ענפים על ענפים, גופו עיקר האילן. ולמה הוא אילן הפוך כי העץ שורשו למטה כי העץ חיותו מן האדמה, והאדם חיות נשמתו מן השמים. וכל ענין של